

5. VAJA: SISTEMATIKA ZELENJADNIC

ZELENJADNICE so rastline, pri katerih se določeni rastlinski deli uporabljajo v prehrani. Zelenjadnice lahko uživamo presne, termično obdelane ali konzervirane. Med užitne dele zelenjadnic sodijo listi, brsti, cvetovi, stebela, korenike, gomolji, čebule, plodovi in semena. Za zelenjadnice sta značilni izjemna vrstna in sortna pestrost. Poznanih naj bi bilo več kot 1000 vrst, med katerimi se jih goji okoli 350. Število kultiviranih zelenjadnic je pogojeno z območjem gojenja. Za ZDA je značilno, da gojijo približno 100 vrst zelenjadnic, v Srednji Evropi je število kultiviranih vrst manjše, približno 50 in za Slovenijo se ocenjuje, da je močnejše razširjenih okoli 20 vrst zelenjadnic.

V biološkem in botaničnem smislu delimo vrtnine po njihovih značilnostih in lastnostih v rodove, družine itd.:

Oddelek: SPERMATOPHYTA – Semenovke

Pododdelek: MAGNOLIOPHYTINA (ANGIOSPERME) – Kritosemenka

Razred: MAGNOLIATAE (DICOTYLEDONAE) – Dvokaličnice

Družine: BRASSICACEAE (Križnice)

APIACEAE (Kobulnice)

FABACEAE (Metuljnice)

MALVACEAE

Družine: CHENOPODIACEAE (Metlikovke)

POLYGONACEAE (Dresnovke)

AIZOACEAE

Družine: SOLANACEAE (Razhudnikovke)

CUCURBITACEAE (Bučnice)

ASTERACEAE (Nebinovke)

CICHORIACEAE (Radičevke)

VALERIANACEAE (Špajkovke)

Razred: LILIATAE (MONOCOTYLEDONAE) – Enokaličnice

Družina: ALLIACEAE (Lukovke)

ASPARAGACEAE (Beluševke)

Zelišča

Gobe

V praksi in pri trženju pa zelenjadnice običajno delimo glede na njihovo tehnološko vrednost oz. glede na njihovo uporabnost v:

- listno zelenjavo (solatnice, kapusnice, špinačnice),

Laboratorijske vaje VRTNARSTVO

- korenovke,
- plodovke,
- čebulnice.

Zelenjadnice lahko delimo tudi glede na dolžino rasti, in sicer v:

- enoletnice,
- dvoletnice,
- več letnice in
- trajnice.

Glede na sestavo, vsebnost ter uporabnost se zelenjadnice deli na:

- a) **grobe vrste:** pozno zelje, pozna koleraba, pozen korenček, zelena, rdeča pesa. Te vrste so manj podvržene izgubam in so običajno del masovne proizvodnje.
- b) **delikatesne vrste:** so zahtevnejše, občutljivejše na skladiščenje in se hitreje kvarijo. Sem sodijo zgodnejše sorte, ki jih običajno rabimo za preskrbo trga s svežo zelenjavo ali jih prodamo na trgu po začasnem skladiščenju.

Nadaljnja delitev presno zelenjadnic gre v smeri:

- pridelave za rabo,
- pridelave za predelavo.

Industrijsko predelane zelenjadnice se prodajajo v svežem stanju, zmrznjenem, suhem oziroma biološko spremenjenem (konzerviranem) stanju, kot npr. skisano zelje, kisljaka, skisani naribani gomolji, gomoljne zelene itn.

Tudi glede na zahtevnost na toploto lahko delimo vrtnine v skupini:

- vrtnine, ki prenesejo hladnejše pridelovalne razmere,
- vrtnine, ki so zahtevnejše za toploto.

Material

- semena različnih vrtnin
- lepilni trak

Izvedba

1. V rezultatih je taksonomska klasifikacija zelenjadnic. Pod taksonomsko klasifikacijo si s pomočjo lepilnega traka nalepite različna semena in k njim dopišite pravilno slovensko in latinsko ime.

Rezultati

I. KAPUSNICE		
Zelje – belo	<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>capitata</i> f. <i>alba</i> DC.	Brassicaceae - Križnice
Zelje – rdeče	<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>capitata</i> f. <i>rubra</i> L.	Brassicaceae - Križnice
Ohrov – glavni	<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>sabauda</i> L.	Brassicaceae - Križnice
Brstični ohrov	<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>gemmifera</i> DC.	Brassicaceae - Križnice
Listnati ohrov	<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>acephala</i> DC.	Brassicaceae - Križnice
Cvetača	<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>botrytis</i> L.	Brassicaceae - Križnice
Brokoli	<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>botrytis</i> L. subv. <i>italica</i>	Brassicaceae - Križnice
Kolerabica	<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>gongylodes</i> L.	Brassicaceae - Križnice
Kitajski kapus	<i>Brassica pekinensis</i> Rupr.	Brassicaceae - Križnice

II. SOLATNICE		
Solata - glavniata	<i>Lactuca sativa</i> L. var. <i>capitata</i> DC.	Cichoriaceae - Radičevke
Solata- berivka	<i>Lactuca sativa</i> L. var. <i>crispa</i>	Cichoriaceae - Radičevke
Endivija	<i>Cichorium endivia</i> L.	Cichoriaceae - Radičevke
Radič	<i>Cichorium intybus</i> L. var. <i>foliosum</i>	Cichoriaceae - Radičevke
Motovilec	<i>Valerianella locusta</i> L.	Valerianaceae - Špajkovke
Vrtna kreša	<i>Lepidium sativum</i> L.	Brassicaceae - Križnice
Regrat	<i>Taraxacum officinale</i> Wiggers	Cichoriaceae - Radičevke
Rukola	<i>Eruca sativa</i> Mill.	Brassicaceae - Križnice

III. ŠPINAČNICE		
Blitva, mangold	<i>Beta vulgaris</i> L. sp. <i>vulgaris</i> var. <i>cicla</i> L.	Chenopodiaceae - Metlikovke
Špinača	<i>Spinacia oleracea</i> L.	Chenopodiaceae - Metlikovke
Novozel. špinača	<i>Tetragonia tetragonioides</i> Kuntze	Aizoaceae

IV. PLODOVKE		
Kumare	<i>Cucumis sativus</i> L.	Cucurbitaceae - Bučnice
Bučke	<i>Cucurbita pepo</i> L.	Cucurbitaceae - Bučnice
Melone	<i>Cucumis melo</i> L.	Cucurbitaceae - Bučnice
Lubenice	<i>Citrullus lanatus</i> Mansf.	Cucurbitaceae - Bučnice
Paprika	<i>Capsicum annuum</i> L. ssp. <i>macrocarpum</i>	Solanaceae - Razhudnikovke

Laboratorijske vaje VRTNARSTVO

Feferoni	<i>Capsicum annuum</i> L. ssp. <i>microcarpum</i>	Solanaceae - Razhudnikovke
Paradižnik	<i>Lycopersicon esculentum</i> Mill.	Solanaceae - Razhudnikovke
Jajčevac, melancan	<i>Solanum melongena</i> L.	Solanaceae - Razhudnikovke

V. STROČNICE		
Fižol – visoki	<i>Phaseolus vulgaris</i> L. var. <i>communis</i>	Fabaceae - Metuljnice
Fižol – nizki	<i>Phaseolus vulgaris</i> L. var. <i>nanus</i>	Fabaceae - Metuljnice
Fižol – turški	<i>Phaseolus coccineus</i> L.	Fabaceae - Metuljnice
Grah – vrtni	<i>Pisum sativum</i> L.	Fabaceae - Metuljnice
Bob	<i>Vicia faba</i> L.	Fabaceae - Metuljnice